

Срещу уиг интерпретацията на историята на икономическия анализ у Самуелсън и нейната текуща легитимация

Веселина Атанасова*

Резюме: В настоящото изложение е изразено негативно становище относно *уиг интерпретацията* на икономическия анализ у Пол Самуелсън – го която той свежда историографията на икономикса – и, по същество, нейното текущо легитимиране в Medema and Waterman (2010) и Medema and Waterman, eds. (2014). Фокусирано е върху единството на *уиг историческия* и *теоретичния* подход в икономикса на Самуелсън. Приведени са основополагащи методологични и теоретични възгледи от влиятелни негови публикации, идентифициращи неговата позиция, които всъщност оборват претенцията му за „добра“ *уиг интерпретация* на историята на икономическата наука. Посочено е, че това не е просто забележителна индивидуална особеност на приноса на Самуелсън сред фигурите, създатели на следвоенния икономикс, а е израз на закономерното възплъщение на *уиг* подхода изобщо в текущия мейнстрийм икономикс.

Ключови думи: *уиг* историография, *уиг* интерпретация на историята на икономическия анализ, икономикс на Самуелсън.

JEL: B00; B20; B31; B40.

*Веселина Ат. Атанасова е доктор по история на икономическите учения, главен асистент в катедра „Политическа икономия“ – секция „Социално-икономически теории“, на Университета за национално и световно стопанство (УНСС) в София. E-mail: veselina_a_atanasova@abv.bg

1. Увод

Настоящото изложение засяга типология в историографията на икономикса от непосредствена важност в неговата самооценителна практика. Това е т.нар. *уиг историография* – доминираща тенденция, представляваща потвърждение, ако не възхвала, на победилния възглед. Тя означава защита на *статуквото*. Като се имат предвид функциите и ролята на историята на икономикса за неговото общо функциониране, текущ статус и перспективи на развитие, фокусирането върху тази рефлексивна характеристика е ценен стартов пункт в дебатирането на случващото се в съвременния икономикс в контекста на Голямата рецесия (2007-2009) и последвалия депресивен период.

В изложението се аргументира *отрицателно схващане срещу опита в последно време за безкритично легитимиране в съвременните условия на изповядваната от Пол Самуелсън уиг историографска концепция и тип икономикс*. Такъв опит е виден в заетата позиция в тази насока от Стивън Медема и Антъни Уотърман в Medema and Waterman (2010) – статия от блок статии в сп. „История на икономическите идеи“, посветен на творчеството на Самуелсън с надслов „Пол А. Самуелсън (1915-2009): теоретик, историк и интелектуалец“, и в тона на излязлото под тяхна редакция и с напу-

сано от тях въведено издание на 17 подобрани публикации на Самуелсън в областта на историята на икономическата мисъл със заглавие „Пол Самуелсън върху историята на икономическия анализ“ (за краткост, посоченото издание се отбелязва тук като Medema and Waterman, eds., 2014).

В следващия *втори параграф* е отделено внимание на методологичните особености на Самуелсъновия икономикс, с критично разглеждане на претенцията му за „особена“ уиг интерпретация на историята на икономическия анализ. След това, в заключителния *трети параграф* са приведени допълнителни критични доводи срещу уиг подхода у Самуелсън и срещу опита за неговата легитимация в текущия мейнстрийм икономикс.

2. Програмно прегръщане на уиг интерпретацията на историята на икономическия анализ от Пол Самуелсън и негласна текуща легитимация на неговия уигизъм

Пол Самуелсън изгрява на небосклана на икономикс професията през 1937 г. с неколкостранична статия, посветена на измерването на полезността, а през 1949 г. вече заявява своите *уиг симпатии и аспирации* в обсъждането на растежните аспекти в класическия анализ на Смит (вж. Winch, 2006, p. 7). От този момент нататък, в една или друга форма и степен, той дискутира и операционализира уиг прочита на историографията в историята на икономикса и в икономикса. През 70-те и 80-те години на миналия век той не само официално лансира *уиг рационалната реконструкция* в историята на икономическата мисъл – в Samuelson, 1974; 1978 и др., в Samuelson, 1982, 1983, 1987, 1988 и др., не само отъждествява и изтъква *своите публикации* в тази насока като пример на *добри уиг публикации*, но и *открито прокламира* уиг интерпретацията на историята на икономическия анализ в *програмно*

обръщение към Дружеството по история на икономикса през 1987 година (Samuelson, 1987, вж. например p. 53 и сл.). В защитата на тази *уиг* позиция фокусът е върху заявлението, че всичко ценно от миналите автори може да бъде намерено представено в най-добра форма в текущия икономикс. По оценка на Брадли Бейтман от 1996 г. във връзка с обсъждането на съдбата на уиг историографията на икономикса в дискусия, разгърнала се към средата на 90-те години, през периода от 70-те до средата на 90-те години на миналия век Самуелсън се нарежда до Дон Патинкин и Джордж Стийгър като *виден уиг неокласически историк*. И макар Патинкин, според Бейтман, да е допринесъл сравнително повече от Стийгър и Самуелсън за установяване господството на уигистката история в мейнстрийм икономикса, последните двама според него “формират смисъла на това какво е приемлива история на мисълта в мейнстрийма” (вж. Waterman & Sent [ed.], 1996, p. 18). По този повод Михал Бжежински отбелязва: “Виден икономически теоретик и забележителен уиг историк, Пол Самуелсън ([Samuelson] 1974, p. 76) убедено резюмира този подход [както пише]: “В него ние правим комплимент на миналите учени, съдейки как техните работи са допринесли (алгебрично) добавена стойност в колективната къща на знанието.” ” (Brzezinski, 2003, p. 76). Тази линия в творчеството на Самуелсън е обобщена и напълно утвърдена в работата му от 1978 г. “Каноничният класически модел на политическата икономия”, предзнаменувала последвалата по-късно негова програмна статия от 1987 г., в която той се обявява за *целенасочено възприемане и следване на уиг подхода в представянето на икономическия анализ*.

В Medema and Waterman (2010) – от интересоващата ни гледна точка – с основно значение са *два неразривно свързани един с друг аспекта*. Първият се отнася до *идентифицирането на методологичните черти, присъщи на икономикса на Самуелсън*, а вто-

рия – до представянето на неговата уиг интерпретация като особена, с уговорка, всъщност, като нещо положително.

Първият ключов пункт – с първостепенна методологична важност, засяга т.нар. „концептуално единство“ в „метода и логиката“ у Самуелсън (Вж. Medema and Waterman, 2010, pp. 68-69), което следва да се разглежда като *концептуално единство на неговата историческа и теоретична работа*. Според авторите, става дума за проникновение, до което достига Самуелсън още през 30-те години, особено във връзка с изграждането на аналитичната рамка на неговия дисертационен труд и нейното широко лансиране и превръщането ѝ във водещ учебник по икономикс в края на 40-те години. Медема и Уотърман (2010) пишат: „Изучавайки и овладявайки съществуващото тяло на икономическата теория през 30-те години на ХХ в., той започва да разбира, че „известно единство на метод и логика“ лежи в основата на голямата част от неговите изследвания. Аналитичната рамка на *Основите* [б.м.: Samuelson, 1947] по такъв начин [pp. 68-69] имаше ефекта да *скъси времевата дистанция* между Самуелсъновите „герои на икономикса“ – Валрас, Курно, Еджуърт, Парето, Фишър и Виксел – и неговите колеги „работещи икономисти“, като Дж. Р. Хикс и Рагнар Фриш ([Samuelson, 1998a], с. 1381). Тук трябва да посочим за по-голяма яснота, че в позоваванията в Medema and Waterman (2010) върху Самуелсън, както в този, така и във всички следващи цитати, в скоби авторите отбелязват номер на източник (по приложен на края списък на източници) и страници. Те базират това представяне на Самуелсън върху 76 негови статии, 46 от които са повторно издадени в „Събрани научни статии“ (Collected Scientific Papers – CSP) на Самуелсън, томове 1-5, и 30 други – подготвени за повторно публикуване като томове 6 и 7, от източник 47 до източник 76 (Вж. pp. 81-85). Освен това те ползват 26 други изследователски референтни източ-

ници. В настоящото изложение е направена промяна, отбелязана с квадратни скоби, като вместо номерацията на източниците от Самуелсън по приложения в Medema and Waterman (2010) списък, за улеснение на читателя е поместено името на автора (имената на авторите) и годината на публикация, а когато цитирането е от източник, преиздаден в „Събрани научни статии“ (CSP) – това изрично е указано в съответствие с посочените страници. Може би по тази причина – прогължават те, – Самуелсън понякога пише, че като че ли всички неокласически [големи творци] в действителност са *съвременници, с които той води разговор*. А за по-ранните поколения от Хюм и Смит до Дж. Ст. Мил той постоянно твърди, че „у всеки класически икономист може да бъде открит мъчещият се да се роди *съвременен икономист*“ ([Samuelson, 1978, в CSP], p. 598).“ (pp. 68-69)¹. Прилагайки към тези присъщи черти в работата на Самуелсън окачествявания от речника на тенденциите и жанровете историография на икономикса, ясно следва да бъде определен и изтъкнат неговият *абсолютистки рационалнореконструктивистки подход* в правенето на икономикс – в контекста на осъзнатото и самооценено от него „единство на метод и логика“ на една съвременна, *презентистка* и както ще се види нататък – и *уигистка*, икономическа теория. Освен върху това „Самуелсъново разбиране на *концептуално унитарните основи на икономическия анализ*“, презентизмът у Самуелсън решително се крепи от „неговата вяра в силата на *математиката да разкрие тези основи*“ (Вж. p. 69). Той смята, че всъщност науката икономикс действително се ражда едва след настъпването на четири революции, а именно: „революцията на *монополистичната конкуренция, кейнсианската макро* революция, революцията на *мате-*

¹ Тук и до края на цялото изложение акцентът с италик в приведените цитати е добавен от мен – В. А., с изключение на изрично указаните случаи на оригинален акцент.

матизацията и революцията на *статистическото заключение* [италик на Самуелсън]” (Samuelson, 1987, p. 52; вж. Medema and Waterman, 2010, p. 68). И както обобщават авторите, имайки предвид Самуелсъновото схващане на актуалността на икономикса, „[в]ниманието на най-добрите икономисти следователно бива съсредоточено върху слобнуващото настояще”, като категорично биват изоставени доктриналните спорове (вж. p. 68). Тези презентистко-рационалистични скъсявания и залчавания на значими исторически разстояния и вездесъщото прилагане на математически модели и извънвремеви теоретични конструкции особено проличават, в частност, в обсъждането и оценките, които той дава на Хайнрих фон Тюнен (вж. Samuelson, 1983; 1986; 2009), където бива разпознат – нататък цитатите са от Самуелсън – „един предсказател, далеч изпреварил своето време”, който „е преугадил приложения по-късно вид математика” от Джевънс, Валрас, Еджуърт и Парето ([Samuelson, 2009], p. 1) (цит. по Medema and Waterman, 2010, p. 69). Тази „унитарност на основите” и математизация у Самуелсън „му позволява да анализира широк обхват от привидно коренно различни проблеми с общ технически апарат” (вж. p. 69). В това отношение Медема и Уотърман смятат показателна студиата на Самуелсън от 1979 г. „Земята и лихвеният процент” (Samuelson, 1979). „При прилагането на модела на жизнения цикъл на Модиляни от 1963 г. за оценка на спонтанно проникновение на Кейнс в Кейнес (1936, p. 242) – отбелязват те, – тази студия се обръща към (и формализира) анализа на Тюрго (1766) и се позовава на Хенри Джордж, Франк Рамзи, Бьом-Баверк, Виксел, Фишър и Канън...”. Според тях, „[е]дна от неговите последни статии – „Къде Рикардо и Мил оборват и потвърждават доводите на мейнстрийм икономистите в подкрепа на глобализацията” ([Samuelson, 2004]), дава поразително свидетелство за Самуелсъновото схващане за съвременната същност

на добрия икономикс”. А като „истински показател за неговата [забележителна] визия” в правенето на типа икономикс, на който той е един от най-изявените представители, авторите привеждат „[н]еговата склонност към свързването със съединително тиренце в сложни думи на хронологично далечни автори, като в „матрица на Минковски-Рикардо-Леонтиев-Мецлер” ([Samuelson, 1962, в CSP], p. 1499) или „парадигми на търговия на Смит-Ейлиниънг-Олин-Кругман” ([Samuelson, 2004], p. 143) – склонност, която недвусмислено потвърждава „възхождащата” към настоящето линия в анализа на Самуелсън, или, от критическа историографска гледна точка – претърсването на миналото за потвърждаване правотата на настоящето под формата на текуща логическа реконструкция на възгледи на автори от различни времеви периоди (вж. Medema and Waterman, 2010, p. 69).

Вторият основен пункт в представянето на историографското дело на Самуелсън е посветен на *уиг историографичния подход* в негови ръце. В огромното творческо наследство на Пол Самуелсън публикациите му в областта – общо казано – на историята на икономикса, макар да обхващат значително по-малък дял, представляват сериозен обем и се смятат за атестат за негов фундаментален и траен интерес в тази област. В Samuelson (1991, p. 3) той доста пренебрежително отбелязва, че 5% от неговите публикувани статии са посветени на въпроси на „историята на икономическата наука”, което по думите на Медема и Уотърман „възлиза на повече от 70 статии, есета и мемоари, ясно идентифицируеми като история на икономическата мисъл, появили се в период от 57 години – от 1952 до 2009 г.” (Medema and Waterman, 2010, p. 67) – един внушителен обем от публикации в дадената област. В ново издание под тяхна редакция на селекцията от 17 подбрани публикации на Самуелсън в областта на историята на икономическия

анализ (Medema and Waterman, eds., 2015 [2014], p. 2), като обръщат внимание, че това е значително подценена самооценка, Медема и Уотърман отбелязват, че в периода от 1946 до 2009 г. този брой възлиза на близо 140, което „обхваща може би 20 % от неговите научни публикации“. Тази оценка е цитирана от Е. Роу Ваинтрауб в негово есе върху посоченото издание на книгата от 2015 г. (Вж. Weintraub, 2015, p. 3). В разглежданата статия от 2010 г., по повод характеристиката за него историографски подход, авторите заявяват още в самото начало, че „Самуелсън заема *уникално и спорно място* сред историците на икономикса“ (Вж. p. 70). И продължават: „Поради своята визия на *концептуално единство на целия икономически анализ*, неговият историографичен метод беше просто да *формализира анализа на миналото, използвайки съвременни математически средства и теоретични конструкции*. Контекстуални елементи – такива като историческа среда, влияния и идеология, важни за повечето групи историци, бяха *безмилостно игнорирани*“. Те признават, че самият Самуелсън „*понякога* е идентифицирал своята работа [в областта на историографията на икономикса] като „*уиг история*“, – като веднага бързат да добавят, – макар и *с уговорки*“. Самите те някак между другото съобщават, че „[г]рупи описват [неговата работа в областта на историята на икономикса] [...] като илюстрация на нейните [б.м.: на уиг историята] най-лоши крайности“. „Това ни поражда – реагираме двамата съавтори – като прекалено рязко.“ Те привеждат като довод срещу това проявяваните от Самуелсън характеристики за него провокативност и самоирония, ясно присъстващи в самооценката му, според която той изглежда намира своята историографска уиг позиция за неособен грях. „Когато срещна св. Петър, – в характерен стил заявява той, – най-голямото ми престъпление ще бъде *прегръщането на уиг историческия подход към история-*

та на науката ([Samuelson, 1991], p. 3)“ (Вж. Medema and Waterman, 2010, p. 70; с допълнителен акцент, изразен с подчертаване).

По този повод Медема и Уотърман продължават, като основателно пишат: „За да разберем Самуелсъновите приноси към историята на икономикса и за да схванем тяхната същност и смисъл, ние трябва да оценим перспективата, която мотивира неговата работа.“ (p. 70). Избягвайки критически да оценят аспектите на позитивистката сциентизация на икономическата наука и непосредствено свързаната с тази тенденция също толкова позитивистка професионализация на дисциплината „История на науката“, обаче, те просто регистрират факта, че „[с]тартовият пункт [в разбирането на Самуелсъновите приноси в историята на икономикса] е ортодоксалният възглед на Самуелсън за икономикса като наука и по такъв начин за историята на икономикса като *история на науката* [италик на авторите]“. За да приведе свидетелства в подкрепа на това, те се обръщат основно към реферирания от тях източници Samuelson (1991), Samuelson, Patinkin and Blaug (1991) и Samuelson (1962). От Samuelson (1991) са приведени от тях два много показателни цитата. В първия Самуелсън казва: „Когато чета Смит или Кейнс, онова, което на първо място ме интересува, е системата, която формулират – системата, която може да се долови там, а не на първо място и преди всичко тяхното [италик в цитата] разбиране или неразбиране [на тази система] ... *Историкът на науката се интересува на първо място от историята на различните научни модели и разбиране...*“ ([Samuelson, 1991], p. 7). Привеждайки втория цитат от същия източник, авторите отбелязват, че „Самуелсън намира антикварните подходи към предмета проблематични [и продължават с цитат от Самуелсън]: „Историята както се е случила“, пише той, „нито е постижима по принцип, нито – където се засяга исто-

рия на *кумулятивната* [италик в цитата] наука – е желателна цел.” ([Samuelson, 1991], р. 5). В Samuelson, Patinkin and Blaug (1991) Самуелсън е цитиран от авторите да казва, че неговият специален интерес е [нататък цитат от Самуелсън] „в историята на икономическите теории, модели, парадигми, измервания, хипотези и т.н. ([Samuelson, Patinkin and Blaug, 1991], р. 149)“, а в източника от 1962 г. по същия повод Самуелсън заявява, че такава история на икономикса „в много отношения ... по-лесно се пише, именно защото тя не е необходимо да включва детерминиращата роля на обществените влияния” ([Samuelson, 1962, в CSP], р. 1503)” (вж. Medema and Waterman, 2010, р. 70). Той намира като цяло „икономикса в определена степен *кумулятивна наука*” и заявява, че „[а]ко си струва изследването на миналото, то си струва доколкото го правим колкото може добре” ([Samuelson, 1991], р. 12), означаващо според авторите „отхвърляне на антикварните подходи в полза на онова, което той смята *по-научен подход към историята*” (Medema and Waterman, 2010, р. 73).

Както пишат Медема и Уотърман, които могат да бъдат оценени като позитивно настроени към Самуелсън, „Той е наясно, че ние не можем да знаем със сигурност какво е мислел [творецът], когато е формулирал дадена идея. Обаче, – продължават те, – той наблюдава, че [творците] от миналото често „несвършено разбират своите собствени теории” ([Samuelson, 1987], р. 56), не на последно място поради ограничения на литературната форма при специфицирането на отношенията и значенията.” (р. 71). Приятелското представяне на историческата позиция на Самуелсън от Медема и Уотърман се състои в това, че според тях Самуелсън отстоява грижливото избягване на това да се надхвърля казаното или имплицитното от миналите автори, „без да се заобикаля анализа на онова, което може да бъде имплицитно, може би дори присъстващо, в мисълта на миналия автор” – с позова-

ване на Samuelson, Patinkin and Blaug (1991, р. 150), като след това продължават: „Това може да не е истинска история, но то ни дава „най-доброто разбиране” на *този модел* ([Samuelson, 1991], р. 8) ...” (вж. р. 71); и в бележка по линия добавят: „Самуелсън продължава, като препоръчва, че историкът на науката „следва също да работи случая с най-слабите разбираня [на автора] ([Samuelson, 1991], р. 8).” (р. 71: footnote 2). По този повод, имайки предвид размяната на мнения между Самуелсън и Патинкин през 1990 г., Медема и Уотърман отбелязват в друга бележка по линия: „Патинкин, от своя страна, отговаря, че той не възразява срещу Самуелсъновата демонстрация, че *идеите се съдържат имплицитно в работата на дадени учени*; неговото възражение се отнася до [нататък цитат от Патинкин] „интелектуалната дистанция между имплицитното и експлицитното, широчината на [разрива] между двете” ([Samuelson, Patinkin and Blaug, 1991], pp. 152-153).” (р. 71: footnote 1). Като имат предвид този реконструктивен подход на формирането на аргумента у Самуелсън, Медема и Уотърман изтъкват: „Тогава човек може да изследва *съвместимостта и логическата коректност в модела и как той се отнася към други идеи – минали и настоящи*”. Има се предвид, всъщност, твърдение, че „Самуелсън изглежда улавя, че има тънка линия между изследването на идеите на миналото и злоупотребата с тях и е силно критичен към „опитите да се четат в” идеите на миналото „формализми, които не са там” ([Samuelson, 1998b], р. 333; вж. също [Samuelson, 1991], р. 10; [Samuelson, 1987], р. 56). Неговата собствена цел – сочат Медема и Уотърман – е да определи чрез строго проучване *какво би могло да има* там [италик на авторите].” (р. 71). И макар да не порицава авторите от XVIII в., че не са представители на икономическата наука на XX в., той е категоричен, че „задължително трябва да се изтъкват *техните грешки* в описването на техните собствени систе-

ми и сценарии” (Вж. Samuelson, 1998b, p. 333). Както се изразяват Медема и Уотърман, в смисъла на „стоенето върху раменете на гиганти” – т.е. *в контекста на героичната уигистка линия на линеен възход на науката*, – „ние трябва да сме сигурни, че скелетната структура на гиганта не е деформирана” (Вж. Medema and Waterman, 2010, pp. 71-72).

И тук стигахме до оценката у Медема и Уотърман за *характера на уиг интерпретацията на историята на икономическия анализ у Самуелсън*, която по същество е опит за легитимация на този исторически подход в историята на икономикса и неговото пряко възлъщение в текущия икономикс. Те пишат: „Макар че не може да има съмнение, че подходът на Самуелсън *има определен уигистки характер*, неговата [история] *не е класическа форма на уиг история*. Традиционната формулировка на понятието, която се дължи на Томас Маколи, – продължават те, като се позовават на Samuelson (1991), – рисува настоящето като „последното и най-добро, и *финално* [италик в цитата] нещо” ([Samuelson, 1991], p. 6).” Според тях, „Въпреки че Самуелсън не отхвърля уиг етикета – и понякога го прегръща, – *той разглежда себе си като предлагащ различна и по-добра версия на уиг историята*: [нататък цитат от Самуелсън] „Тази част от миналото, – заявява той, – която е релевантна с настоящето – т.е. релевантна с една или *повече* [италик в цитата] от днешните конкуриращи се парадигми – следва да бъде обект на специален исторически интерес.” Той предлага – сочат Медема и Уотърман, отново позовавайки се на същия източник – по-нататък вместо това да се назовава „уиг история”, ние по-добре да говорим за [нататък цитати от Самуелсън] „история, на която са отделени специална важност и внимание поради нейната релевантност с настоящето” [като] „[г]обро, макар и [не най-удачно], наименованието би могло да бъде ‘презентистка история’” ([Samuelson, 1991], p. 6).“ (Вж. Medema and Waterman, 2010, p. 72).

3. Обобщение и допълнителни критически говори

Този открит уиг консерватизъм според нас е характерен за интерпретацията на историята на икономикса и на самия икономикс у Самуелсън изобщо (Вж. Medema and Waterman, 2010, p. 76, и тяхното позоваване върху [Samuelson, 1978], p. 1415). Опитът на Медема и Уотърман в Medema and Waterman (2010), а това е валидно и за тяхното въвеждане в Medema and Waterman, eds. (2014), да легитимират, като представят на читателя в положителна светлина, уиг интерпретацията на икономикса и историята на икономикса на Самуелсън – регулирана до историята на икономическия анализ, не е успешен. Претенцията за презентистка история у Самуелсън не може да бъде защитена, защото изисква недовусмислено да бъде обосновано, че *неговият (Самуелсънов) презентизъм не е ексклузивен и не е високомерен*. А това не може да бъде направено.

Авторите не представят в по-голяма пълнота възгледите на Самуелсън. Така, например, във връзка с оценката си на Тюнен, в своята публикация от 1983 г. “Тюнен на двеста години” Самуелсън заявява, че извлича от творбите на гения Тюнен “пълния модел, който е там” и че *не е нужно да се извинява* за “използването на съвременни означения и методи”. А по повод на своята придобила широка известност работа от 1978 г. “Каноничният класически модел” твърди, че “*в една диаграма* е уловено онава, което се поддържа общо от Рикардо, Дж. Ст. Мил, Малтус, Маркс и Смит”. Той говори за “*кλιοуигистки* (от Клио – муза на историята; сравни с „кλιοфобия” – термин, използван от М. Блауг (1990) за красноречиво описание на отрицателното отношение на икономистите към историко-икономическото знание) *подход в края на века* [б.м.: на миналия век]” (Вж. Samuelson, 1987, p. 56; с допълнителен акцент, изразен с подчертаване).

В търсенето на индикации или по-преки доказателства за „самодоволен презентизъм“ – следователно, за *уигизъм* в творческото дело на Самуелсън, аз приемам оценките, които дава в тази насока Питър Бетке в Voettke (2000). Той остро критикува Самуелсън за проявено високомерие и дори арогантност (Вж. Voettke, 2000, р. 4; Вж. Samuelson, 1988, р. 165).

Погобни акценти, разбираемо, са спестени в представянето на уиг позицията на Самуелсън в Medema and Waterman (2010). Авторите цитират Доналд Уинч от 1996 г. с квалификация срещу историците по икономикс във връзка с доктриналните спорове (в Winch, 1996, р. 421), но пропускат казаното от Уинч през 2006 г. (в Winch, 2006, р. 7: footnote 7), че Самуелсън „*продължава да защитава уиг историята през 80-те години на XX в.*“. Чувство за селективност, допусната от авторите при представянето, внушава и неслучайно изглеждащото отсъствие от списъка с други референтни източници на ключовата в подобни историографски обсъждания работа на Кенет Боулдинг от 1971 г. „След Самуелсън, кой има нужда от Адам Смит?“ (Boulding, 1971), *контрауиг публикация*, явила се оригинално като презентация на годишната среща на Американската икономическа асоциация, състояла се в Детройт на 30 септември 1970 г., *в която* (статия) *Боулдинг напълно ясно и принципно се противопоставя на изразената уиг историографска позиция на Самуелсън*. Отсъства и, макар и бегло, каквото и да било референтно методологично историографско обсъждане, засягащо подходите, жанровете историография и тенденциите в историографията на икономикса, в светлината на което общо взето да бъде позиционирано предлаганото от Стивън Мегема и Антъни Уотърман представяне на уиг интерпретацията на икономикса и на историята на икономикса на Самуелсън.

Впрочем, в кратка анотация на книгата, представяща Самуелсън като историк на

икономическия анализ, излязла под тяхна редакция през 2014 г. (Medema and Waterman, eds., 2014), не се скрива *абсолютистко-презентисткият, уиг рационалнореконструктивистки подход* на Самуелсън към историята на икономикса и към текущата дефиниция на позитивния мейнстрийм икономикс (вж. онлайн анотацията на изданието). Според мнението, изразено от гвамата съредактори на книгата, спецификата на нейното съдържание дава на читателя „чувството за дълбочина и широта на приносите на Самуелсън в изследването на историята на икономикса“ – обобщение, което тривиализира и лишава от апломб заложената в изданието легитимация на тези приноси.

Защото въпросът, който по същество остава, е: Високомерен ли е уигизмът на Самуелсън? И отговорът – контравъпрос, по дефиниция винаги ще е: А може ли да има невисокомерен уигизъм?! Дефиницията на уигизма предвижда фаворизиран презентизъм, какъвто по своята селективна същност преимуществено е ретроспективният презентизъм, *защита на статуквото и нейното възпроизвеждане съобразно изменящите се условия в бъдеще*. За такъв рог презентизъм става дума в творческото дело на Самуелсън във връзка с „неотрицателното“ прилагане от него на уиг интерпретацията на историята на икономическия анализ и нейното обръщане с лице към текущите и бъдещи проблеми. Такава претенция напълно идентифицира поведението на съвременния позитивен мейнстрийм икономикс и неговата историческа самооценка. В годините след началото на Голямата рецесия в световната икономика, той *не бърза да артикулира що-годе ясна и по-радикална позиция относно концептуалния си статус и перспективите си на развитие, като че ли проектирайки подобна „неотрицателна“, – интерпретирана като ефикасна, – уиг стратегия непосредствено в бъдеще*. Макар да се споменава, че Самуелсън прибягва до провокативна употреба на термина „уиг“,

Икономически теории

не бива да се забравя, че той познава интерпретацията на термина, оставен след историческата работа на уиг историка Маколи, и ясно съзнава ограничителния смисъл на проповядваната от него интерпретация на историята на икономикса и на самия икономикс. Ето защо историографският подход на Самуелсън *не е „особен“*, както е определен в Medema and Waterman (2010, p. 72), а е *присъщ на господстващото течение на икономикса*. Самуелсън е историк на науката икономикс и като такъв ясно следва да бъде характеризирани в светлината на *позитивисткия протокол*, отреждащ маргинализация на историко-икономическото знание. Затова претенцията, че призивът на Самуелсън за *уиг интерпретация* на историята на икономическия анализ е висша грижа за спасяването на дисциплината „История на икономическата мисъл“, предвид нейното чезнене, че единствено в тази версия тя може да остане и просъществува, методологично и историко-социологически е, меко казано, некоректна.

Цитирани източници

Blaug, M., 1990. On the Historiography of Economics. *Journal of the History of Economic Thought*, Vol. 12, No. 1, pp. 27-37.

Boettke, P., 2000. Why Read the Classics in Economics? Library of Economics and Liberty. htm [Contributors' Forum], 24th Feb. 2000; <http://www.econlib.org/>.

Boulding, K., 1971. After Samuelson, Who Needs Adam Smith? *History of Political Economy*, Vol. 3, No. 2, pp. 225-237; DOI:10.1215/00182702-3-2-225.

Brzezinski, M., 2003. Current Trends in Historiography of Economics. PDF изм. (25 pp.).

Keynes, J. M., 1936. *The General Theory of Employment, Interest and Money*, London, Macmillan.

Medema, S. and A. Waterman, 2010. Paul Anthony Samuelson: Historian of Economic Thought, in Paul A. Samuelson (1915-2009): Theorist, Historian and Intellectual, *History of Economic Ideas*, offprint, xviii/2010/3, pp. 67-86, electronic ISSN 1724-2169. History of Economic Ideas Online: www.historyofeconomicideas.com.

Medema S. and A. Waterman, eds. (2014). Paul Samuelson on the History of Economic Analysis (Selected essays). Edited and with an Introduction by Steven G. Medema and Anthony M. C. Waterman. Cambridge University Press, 2014; Online Publishing Date: November 2014. Book DOI: <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9781139342735>.

Medema S. and A. Waterman, eds. (2015). Paul Samuelson on the *History of Economic Analysis*. New York: Cambridge University Press, 2015.

Samuelson, P., 1947. *Foundations of Economic Analysis*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Samuelson, P., 1962. Economists and the History of Ideas. CSP [Collected Scientific Papers], 2, 113, pp. 1499-1516; *American Economic Review*, Vol. 52, No. 1, 1962, pp. 1-18.

Samuelson, P., 1974. Rejoinder: Merlin Unclouted, A Final Word. *Journal of Economic Literature*, Vol. 12, No. 1, pp. 75-77.

Samuelson, P., 1978. The Canonical Classical Model of Political Economy. CSP [Collected Scientific Papers], 5, 340, pp. 598-617; *Journal of Economic Literature*, Vol. 16, No. 4, Dec. 1978, pp. 1415-1434.

Samuelson, P., 1979. Land and the Rate of Interest. CSP [Collected Scientific Papers], 5, 344, pp. 664-682, in *Theory for Economic Efficiency: Essays in Honor of Abba P. Lerner*, ed. by Greenfield, H., Levenson, A., Hamovitch, W., and Rotwein, E. Cambridge (MA), The MIT Press, pp. 167-185.

Samuelson, P., 1982. Quesnay's "Tableau Economique" as a Theorist Would Formulate it Today, in Bradley, I. and Howard, M., eds. *Classical and Marxian Political Economy: Essays in Honor of Ronald L. Meek*. New York: St. Martin's Press, pp. 45-78.

Samuelson, P., 1983. Thünen at Two Hundred. CSP [Collected Scientific Papers], 5, 339, pp. 575-597; *Journal of Economic Literature*, Vol. 21, No. 4, Dec. 1983, pp. 1468-1488.

Samuelson, P., 1986. Yes to Robert Dorfman's Vindication of Thünen's Natural-Wage Derivation. *Journal of Economic Literature*, Vol. 24, No. 4, pp. 1777-1785.

Samuelson, P., 1987. Out of the Closet: A Program for the Whig History of Economic Science. Keynote address at History of Economic Society Boston Meeting, June 20, 1987. *The Bulletin of the History of Economics Society*, Vol. 9, Issue 1 (Fall) pp. 51-60; <http://www.eh.net/HE/HisEcSoc/bulletin/vol9/Nº1/samuelson.pdf>.

Samuelson, P., 1988. Keeping Whig History Honest. *Bulletin of the History of Economics Society*, Vol. 10, No. 2 (Fall), pp. 161-167; <http://www.eh.net/HE/HisEcSoc/bulletin/vol10/Nº2/samuelson.pdf>.

Samuelson, P., 1991. Conversations with my History-of-Economics Critics, in *Economics, Culture and Education: Essays in Honour of Mark Blaug*, ed. by Shaw, G. K., Aldershot (UK), Edward Elgar, pp. 3-13.

Samuelson, P., 1998a. How *Foundations* Came to Be. *Journal of Economic Literature*, Vol. 36, No. 3, pp. 1375-1386.

Samuelson, P., 1998b. Samuelson, Paul Anthony, as an Interpreter of the Classical Economists", in *The Elgar Companion to Classical Economics*, vol. 2, ed. by Kurz, H. and Salvadori, N. Cheltenham (UK), Edward Elgar, pp. 329-333.

Samuelson, P., 2004. Where Ricardo and Mill Rebut and Confirm Arguments of Mainstream Economists Supporting Globalization". *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 18, No. 3, pp. 135-146.

Samuelson, P., 2009. Thünen – An Economist Ahead of His Times, Preface to *The Isolated State in Relation to Agriculture and Political Economy*, Part iii, transl. by Tribe, K. and Van Suntum, U. Basingstoke (UK), Palgrave Macmillan, pp. xii-xiv.

Samuelson, P., D. Patinkin and M. Blaug, 1991. On the Historiography of Economics: A Correspondence. *Journal of the History of Economic Thought*, Vol. 13, No. 2, pp. 144-158.

Sent, E.-M., [ed.], 1996. HES: Discussion Editorial Jim Henderson; 13 December 1996 (created by Esther-Mirjam Sent, sponsored by the History of Economics Society); <http://eh.net/HisEcSoc/Resources/Editorials/Henderson/discussion.shtml> (33 pp.).

Weintraub, E. R., 2015. Paul Samuelson's Historiography: More Wag Than Whig, CHOPE [Center for the History of Political Economy at Duke University] Working Paper No. 2015-4. Review essay on *Paul Samuelson on the History of Economic Analysis*. Eds. Steven G. Medema and Anthony M. C. Waterman. New York: Cambridge University Press, 2015; <https://hope.econ.duke.edu/sites/hope.econ.duke.edu/files/Working%20Paper-Weintraub%202015.pdf> (23 pp.).

Winch, D., 1996. *Riches and Poverty: An Intellectual History of Political Economy in Britain, 1750-1834*. Cambridge, Cambridge University Press.

Winch, D., 2006. *Intellectual History and the History of Economic Thought; A Personal Account*. Ecole Normale Supérieure de Cachan, Paris, December 21, 2006, PDF uzm.